

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALEKTEN

RIJKSUNIVERSITEIT GENT

Seminarie voor Vlaamse Dialektologie
Blandijnberg 2
9000 Gent
(tel.091/25.76.11 toestel 4104, 4516)

Vragenlijst 44
juli 1987

EGGEN, CULTIVATORS,
HARKEN, ROLLEN, SLEPEN

Dialekt van :(stad, dorp,
gemeente, wijk).....(Gemeente).....(prov.)

GESPROKEN DOOR :

OPGETEREND DOOR :

Naam :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboorteplaats :

Geboortjaar :

Geboortjaar :

(vroeger) beroep :

Beroep :

Geboorteplaats moeder :

Geboorteplaats vader :

Volledig adres en telefoonnummer

Volledig adres en telefoonnummer

.....

.....

.....

.....

.....

.....

I EGGEN

1. Algemeen

Hoe noemt u :

1. het werktuig dat bestaat uit een raam van balken met tanden in en dat gebruikt wordt om de grond lossen, fijner en vlakker te maken, om onkruid te bestrijden of om meststoffen en zaaizaden in de grond te werken ?

2. een eg die bestaat uit één enkel deel

3. een eg die bestaat uit
a) twee delen die met elkaar verbonden zijn ?

4. b) drie delen die met elkaar verbonden zijn ?

5. een eg die volledig uit hout bestaat ?

2.

6. een eg met 4 balken ?	
7. een eg met 5 balken ?	
8. een eg met 6 balken ?	
9. een eg die in elke balk 5 tanden heeft ?	
10. een eg met houten geraamte en voorzien van ijzeren tanden ?	
11. een eg die volledig uit ijzer bestaat ?	
12. een eg met lange tanden die vrij ver uit elkaar staan en die vooral voor diepere bewerkingen gebruikt wordt ?
(<i>grove eg, ...</i>)	
13. een eg met kortere tanden die dichter bij elkaar staan en die vooral voor oppervlakkige bewerkingen gebruikt wordt ?
(<i>fijne eg, ...</i>)	
14. Maakt u een onderscheid in benaming tussen de eg die vooral op lichte grond gebruikt wordt en de eg die vooral op zware grond gebruikt wordt ? Zo ja, hoe noemt u dan :
a) de eg die op lichte grond gebruikt wordt ?	
15. b) de eg die op zware grond gebruikt wordt ?	

2. Soorten eggen

Kent u en hoe noemt u

16 a) de zware rechthoekige eg met 4 balken waarin telkens ongeveer 5 tanden zitten en die gebruikt wordt voor diepere bewerkingen ? (ill.16)	
17 b) voor welk werk gebruikt u deze eg ?	

3.

Kent u en hoe noemt u

18. a) de rechthoekige houten eg met
5 balken die meer en kortere
tanden heeft en die voor lichter
werk (bv. ineggen van zaad) wordt
gebruikt ?

19. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

Kent u en hoe noemt u

20. a) de houten, driehoekige eg met
drie balken en 15 à 21 tanden ?
(ill.20)

21. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

Kent u en hoe noemt u

22. a) de houten driehoekige eg met
2 balken en slechts 11 tanden ?

23. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

Hoe noemt u

24. a) de kleine driehoekige eg die
door de landbouwer zelf wordt
voortgetrokken en die vroeger
op kleine landbouwbedrijven
werd gebruikt of nu nog in de
moestuin ? (ill.24)
(*lijfeg, handeg, ...*)

25. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

Kent u en hoe noemt u

26. a) het(driehoekige) houten raam
met een plank op waarin korte,
houten tanden zitten die schuin
achterover gericht zijn ? De
boer gaat soms wijdbeens staan
op dit werktuig dat in de lichte
grond wordt gebruikt (ill.26)
(*oesel, oeselaar, knuister,
slepe, ...*)

27. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

Kent u

28. een houten eg met stompe tanden
die tegen de trekrichting staan
en die in de zware grond hetzelfde
werk verricht als de vorige
eg. Deze eg kan driehoekig of
vierkantig zijn. Hoe noemt u
dergelijke

a) driehoekige eg

29. b) vierhoekige eg

30. Waarvoor gebruikt u deze eg ?

4.

31. Kent u en hoe noemt u
de trapeziunvormige houten eg met
vooraan een klein wielkje die bij
de teelt van rapen wordt gebruikt ?
(ill.31)

32. Hoe noemt u
a) de eg die bestaat uit verschil-
lende delen in zigzagvorm die
aan één balk gekoppeld zijn ?
(ill.32)

33. b) Voor welk werk gebruikt u deze
eg ?

34. Kent u en hoe noemt u
a) de eg die dezelfde vorm heeft
als de vorige maar waarvan de
rijen tanden scharnierend kunnen
bewegen ten opzichte van elkaar ?
(ill.34)

35. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

36. Kent u en hoe noemt u
a) de eg waarvan de stand van de
tanden verstelbaar is door
middel van een hefboom die
naar achteren of naar voren
verplaatst kan worden ?
(ill.36)

37. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

38. Kent u en hoe noemt u
a) de eg met zeer veel tanden
die beweeglijk met elkaar
verbonden zijn zodat ze goed
alle oneffenheden volgen ?
(ill.41 en 43)

39. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

40. c) Hoe zegt u : werken met die
eg ?

41. Van deze eg bestaan er 2 types :
a) een type waarbij elke tand
een apart deel vormt dat be-
weeglijk aan de ernaast ge-
legen tanden verbonden is.
Kent u en hoe noemt u dit
type ? (ill.41)

42. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

5.

43. c) een type waarbij elk deel uit 2 tanden bestaat en waarbij de tanden dus 2 aan 2 beweeglijk aan elkaar verbonden zijn.
(Dit type heeft meer tanden dan het vorige.) Kent u en hoe noemt u dit type ? (ill.43)

44. d) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

45. Kent u en hoe noemt u
a) de eg die bestaat uit een aaneenschakeling van ijzeren schakels en die vooral gebruikt wordt op weiland om molshopen open te slepen of mest te verdelen, maar ook op bouwland om bv. stoppels bijeen te slepen of het land fijn en gelijk te slepen, enz. (ill.48 en 50)
(*kettingeg, kludde, klurre,...*)

46. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

47. c) Hoe zegt u :
werken met die eg ?

48. Van deze eg bestaan er 2 types :
a) een type waarbij 3 tanden één geheel vormen met de schakel doordat ze uit één stuk gegoten zijn. (Bij slijtage van de tanden moet dus telkens een hele schakel vervangen worden). (ill.48)

49. b) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

50. c) een type waarbij de stalen tanden met boutjes aan de schakels bevestigd zijn. Deze tanden kunnen dus bij slijtage vervangen worden. Kent u en hoe noemt u dit type.
(ill.50)

51. d) Waarvoor gebruikt u deze eg ?

52. Kent u en hoe noemt u de zeer lichte ijzeren eg die gebruikt wordt op vlaschaards en lichtjes wippend over de grond gaat ? (*pupper,...*)

6.

53. Hoe noemt u
de eg met 5 balken en korte, dikke
tanden die speciaal gebruikt wordt
voor de eerste bewerking in het
voorjaar om de hard opgedroogde
ploegvoren fijn te maken. Het land
wordt oppervlakkig goed verkruimeld
terwijl de onderlaag voldoende vast
blijft (voor bieten en vlas).
(kopegge,...)

54. een eg die aan een traktor is aan-
gespannen ? (ill.54)

55. Hoe noemt u
a) een eg waarmee men de grond
fijner en vlakker legt bv. voor
het zaaien van fijne zaden.

56. b) Hoe ziet die eg eruit ? (U mag
eventueel verwijzen naar een eg
die reeds in een vroegere vraag
beschreven is).

57. Hoe noemt u
a) een eg waarmee men meststoffen
en zaaizaden in de grond werkt ?

58. b) Hoe ziet die eg eruit ? (U mag
eventueel verwijzen naar een eg
die reeds in een vroegere vraag
beschreven is.)

59. Hoe noemt u
a) een eg waarmee men de grond
rond de uitschietende vruchten
losser maakt ?

60. b) Hoe ziet die eg eruit ? (U mag
verwijzen...)

61. Hoe noemt u
a) een eg waarmee men het onkruid
bestrijdt ?

62. b) Hoe ziet die eg eruit ?

63. Hoe noemt u
a) een eg waarmee men het onkruid
van tussen de jonge plantjes
verwijdert ?

64. b) Hoe ziet die eg eruit ?

7.

65. Hoe noemt u
a) een eg waarmee men in het voor-
jaar het land losmaakt dat op
wintervoor geploegd was ?

66. b) Hoe ziet die eg eruit ?

67. Hoe noemt u
a) een eg die men na het stoppel-
ploegen op zwaardere grond ge-
bruikt ?

68. b) Hoe ziet die eg eruit ?

69. Hoe noemt u
a) een eg die men op weiland ge-
bruikt om oud gras en mos los
te trekken en/of om molshopen
en koemest te verdelen ?

70. b) Hoe ziet die eg eruit ?

71. Kent u in uw dialect het woord
duizendpoter ? 0 ja 0 neen

72. Hoe spreekt u het uit ?

73. Wilt u de eg die hiermee bedoeld
wordt zo volledig mogelijk be-
schrijven ? (hoeveel balken en
tanden, uit hout of ijzer, waar-
voor gebruikt, enz.)

3. Onderdelen van de eg

74. Hoe noemt u
het geheel van balken waaruit de
eg bestaat ? (*raam, kassijn,...*)

75. Hoe noemt u
de rechte of lichtelijk gebogen,
zwaardere balken waarin bij vier-
hoekige eggen de tanden meestal
zijn aangebracht ? (ill.16a)

76. Hoe noemt u
de dunnere verbindingsbalkjes
tussen de zwaardere balken van
de rechthoekige eg waarin meestal
geen tanden zitten ? (ill.16b)

8.

77. Hoe noemt u
de rechte of lichtjes gebogen,
zwaardere balken van de drie-
hoekige eg ? (ill.20a)

78. Hoe noemt u
de tussenbalkjes bij de drie-
hoekige eg waarin eveneens
tanden zijn aangebracht ?
(ill.20b)

79. Hoe noemt u
een egtand in het algemeen ?

80. Hoe noemt u
een houten egtand ? (*tand*,...)

81. Hoe noemt u
een ijzeren egtand ? (*pin*,...)

82. Hoe noemt u
een kromme, spitse tand ?

83. Hoe noemt u
een brede, kromme, lepelvormige
tand ?

84. Hoe noemt u
een tand die aan de onderzijde
schoffelvormig verbreed is ?

85. Hoe noemt u
een tand die de vorm heeft van
een mes ?

86. Hoe noemt u
een tand die van voren bol en
aan de achterzijde hol is en die
bovenaan breed is maar onderaan
in een punt uitloopt ?
(*ossehoorntand*,...)

87. Hoe noemt u
het bovenste gedeelte van de eg-
tand dat in het raam vastzit of
er een eindje bovenuit steekt ?
(*kop*,...)

88. Hoe zegt u :
de egtand is door veelvuldig
gebruik afgesleten en is niet
langer scherp.
bv. De tand is.....

89. Hoe zegt u
de egtanden opnieuw puntig
maken ?
bv. De wagenmaker of de smid zal
de egtanden binnenkort opnieuw
moeten.....	
90. Hoe zegt u
afgebroken of versleten tanden
door nieuwe vervangen.
bv. De wagenmaker of de smid
moet dringend de eg.....	
91. Hoe noemt u
het touw waarmee men de eg bij
het werken af en toe uit de
grond licht ?	
92. Hoe zegt u
de eg oplichten om ze van on-
kruid te ontdoen of om ze te
keren ?	
93. Hoe noemt u
de slee waarmee de eg wordt
vervoerd ?	
94. Hoe noemt u
de slede-ijzers of sleepbeugels
die soms op het raam van de
enkele ijzeren eg aangebracht
zijn om ze omgekeerd over het
veld of over de weg te kunnen
vervoeren ? (ill.94)	
95. Hoe noemt u
de tandbeugel vooraan de eg die
dient om de trekknuppel van het
paard met de eg te verbinden en
om de diepte van het eggen te
regelen ? (<i>schakel, haal, kenne,</i>
<i>kelf, kelft, kennof,....</i>)
(ill.95a)	
96. Hoe noemt u
het ijzeren hamertje dat de tand-
beugel aan de egbalk bevestigt ?
(ill.95b) (<i>marteel,...</i>)	
97. Hoe noemt u
de ring die in de tanden van de
beugel gelegd wordt en met een
haak in de ring van de trek-
knuppel grijpt ? (ill.97)
(<i>strop,...</i>)	

10.

98. de verbinding tussen de eg en de trekknuppel van het paard die bestaat uit 2 haken met daartussen een schakel ?
(ill.98)	
99. Kent u nog andere trekinrichtingen ? Welke ? Hoe noemt u ze ?	
4. <u>Werken met de eg</u>	
100. Hoe zegt u werken met de eg ?	
101. a) de eg diep laten werken ?	
102. b) de eg ondiep laten werken ?	
103. eggen met de tanden van de eg schuin naar voren gericht zodat ze diep in de grond gaan ?
(ill.103) (<i>eggen met de volle eg, eggen met de scherpe hoek, schorpen, schorpers eggen,...</i>)	
104. eggen met de tanden van de eg schuin naar achteren gericht (tegen de trekrichting in), zodat ze slechts oppervlakkig in de grond gaan ? (ill.104)
(<i>deinzen, achterwaarts eggen,...</i>)	
105. met een rechthoekige eg kan men ook eggen met de tanden van de eg zijwaarts gericht ? Hoe noemt u dat ?
(<i>half scherp eggen, met de botte hoek eggen, met de roesche/aarsche hoek eggen,...</i>)	
106. Hoe zegt u een akker in de lengte eggen ?
(ill.106)	
107. een akker in de breedte eggen ? (om de ploegvoren te breken of om hem van onkruid te zuiveren. Meestal egt men dan nog eens in de lengte. (ill.107)	

11.

108. Voor de bewerking van stoppel-
land of voor de onkruid be-
strijding egt men soms in de
lengte en in de breedte. Hoe
zegt u : in de lengte en in de
breedte eggen ?
(in zijn kruis eggen,...)

109. Hoe zegt u
schuin (in de lengte of in de
breedterichting) over de akker
eggen . (ill.109)
(overhoeks, overnoesch,...)

110. Hoe noemt u
de manier van eggen waarbij
men telkens naar de volgende
aangrenzende zijde gaat, zo-
danig dat de egbanen elkaar
kruisen en de akker dus dubbel
bewerkt wordt ? (ill.110)
(kruiselings overhoeks,...)

111. de wijze van eggen waarbij u
met de eg voortdurend rond de
akker gaat ?

112. Hoe zegt u
a) in het midden van de akker
beginnen eggen en naar de
kanten toe werken ? (ill.112)

113. b) aan de kanten beginnen en
naar het midden toe eggen ?
(ill.113)

114. eggen op zo'n manier dat men
elke egstrook na het keren voor
de helft overegt ? Op deze wijze
wordt de grond tweemaal door de
egtanden bewerkt.
(dubbel eggen,...)

115. heen en terug eggen zodat de ene
egbaan onmiddellijk (soms met een
kleine overlapping) bij de vorige
aansluit ?

116. Hoe noemt u
de wijze van eggen waarbij men
tussen de eerste en tweede gang
een strook overlaat die dan bij
de derde gang wordt geëgd ?
(met vollen eggen, met een
wending, ...)

12.

117. die wijze van eggen waarbij men twee stroken overlaat, zodat men de wendakker twee à drie maal egt (ill.117)
(met dubbele volle of wending,...)

118. Hoe zegt u de wortels van onkruid of de stoppels uiteggen ?

119. eggen op de ploegvoor ?
(opentrekken,...)

120. eggen om de akker klaar te maken voor het zaaien ?

121. zaad ineggen ?

122. de akker effen eggen ?

123. een weide eggen ?

124. Kent u nog andere egbewerkingen ?
Welke ? Hoe noemt u ze ?

125. Hoe zegt u het te diep door de grond gaan van de voorste tanden omdat de eg te lang is aangespannen ?
(ill.125)
(op de kop werken,...)

126. het niet of nauwelijks door de grond gaan van de voorste tanden omdat de eg te kort is aangespannen ? (ill.126)
(zich luchten, opwerken,...)

5. Schijfeggen
(worden vooral op zware grond gebruikt)

127. Hoe noemt u de eg die door een paard wordt voortgetrokken en die bestaat uit 2 assen die een stompe hoek ten opzichte van elkaar vormen en waarop schotelvormige stalen schijven op gelijke afstand van elkaar bevestigd zijn ? (ill.127)

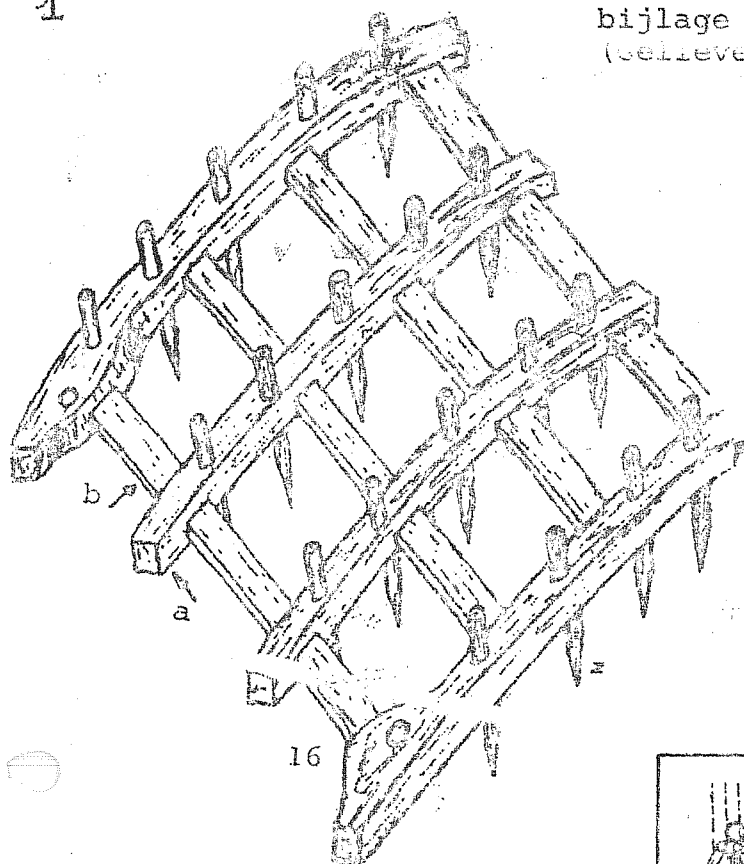
13.

128. de eg die aan een traktor wordt bevestigd en die bestaat uit 2 assen die een stompe hoek ten opzichte van elkaar vormen en waarop schotelvormige stalen schijven op gelijke afstand van elkaar bevestigd zijn ?
(ill.128)

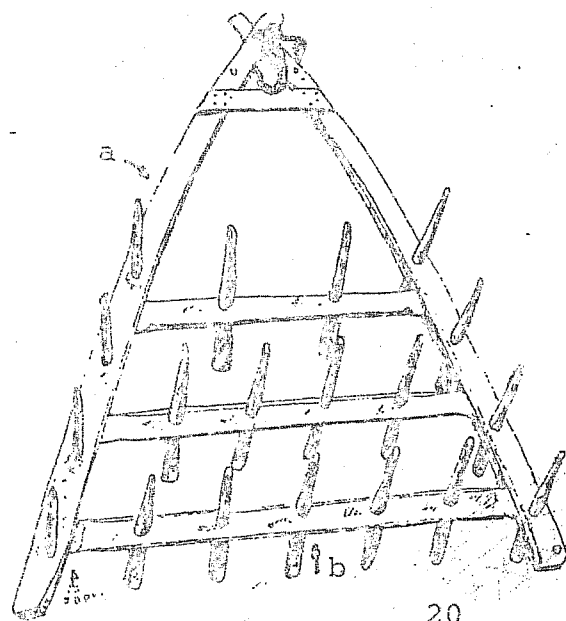
129. de eg die eveneens bestaat uit twee assen die een stompe hoek ten opzichte van elkaar vormen, maar waarbij op elke as vleugelvormige messen zijn bevestigd ?
(ill.129)

130. de eg die bestaat uit tweemaal twee assen met schijven ?
(ill.130)

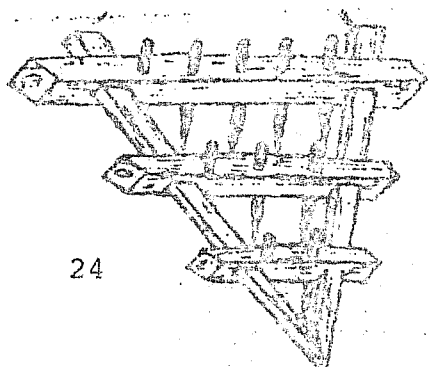
131. Hoe zegt u : werken met de schijfeg ?

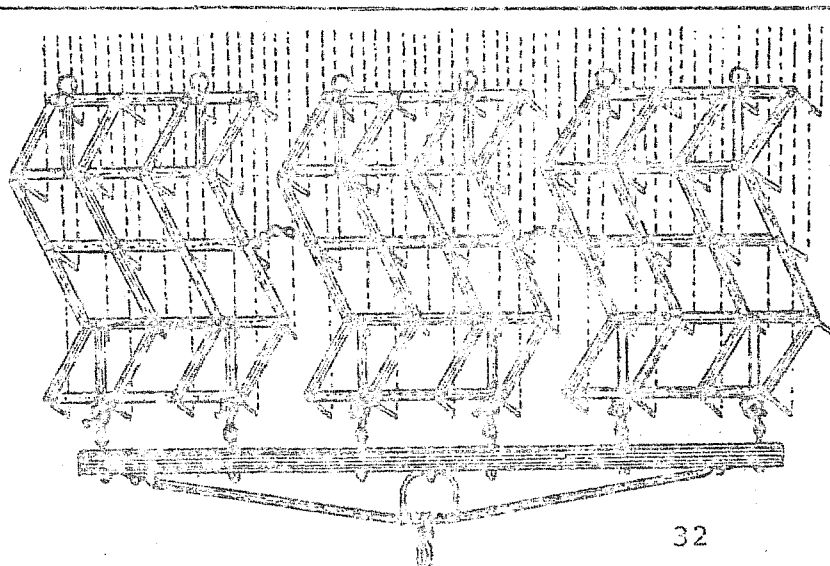
16

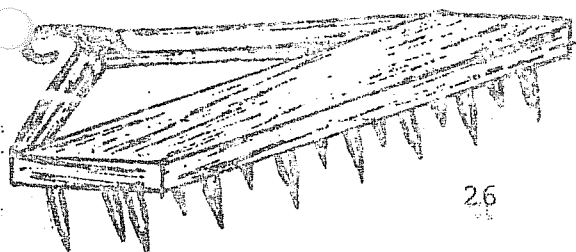
20

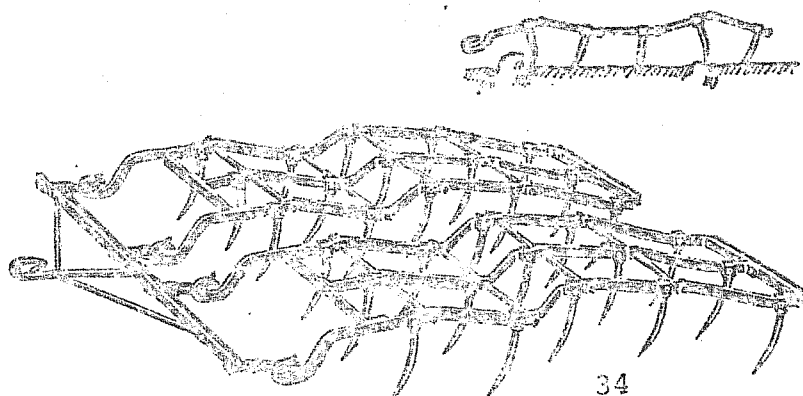
24

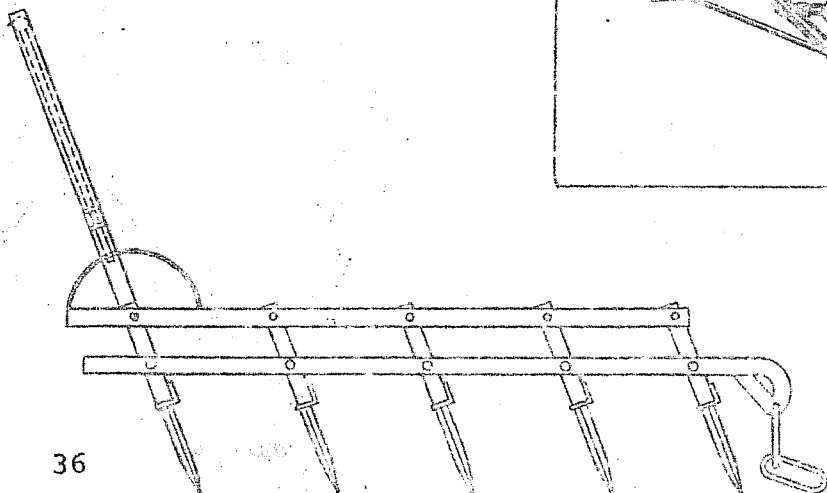
32

26

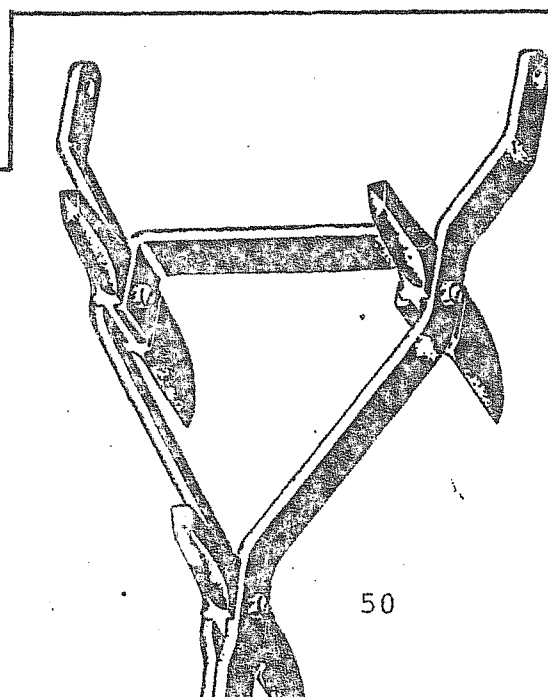
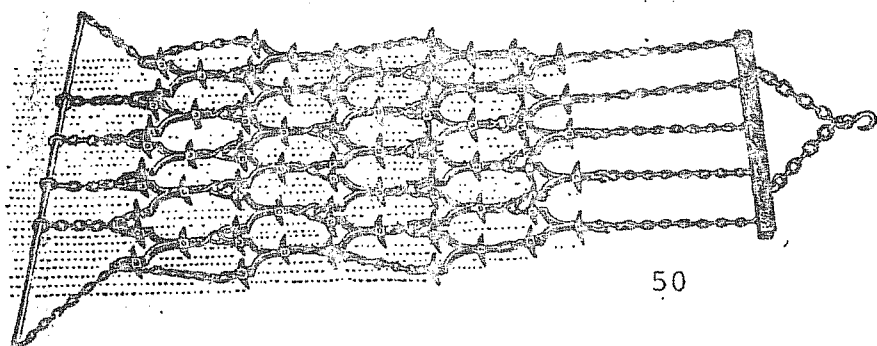
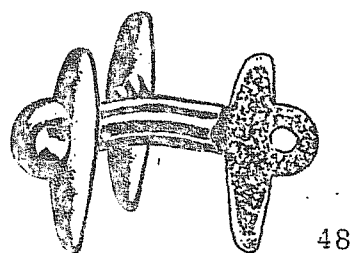
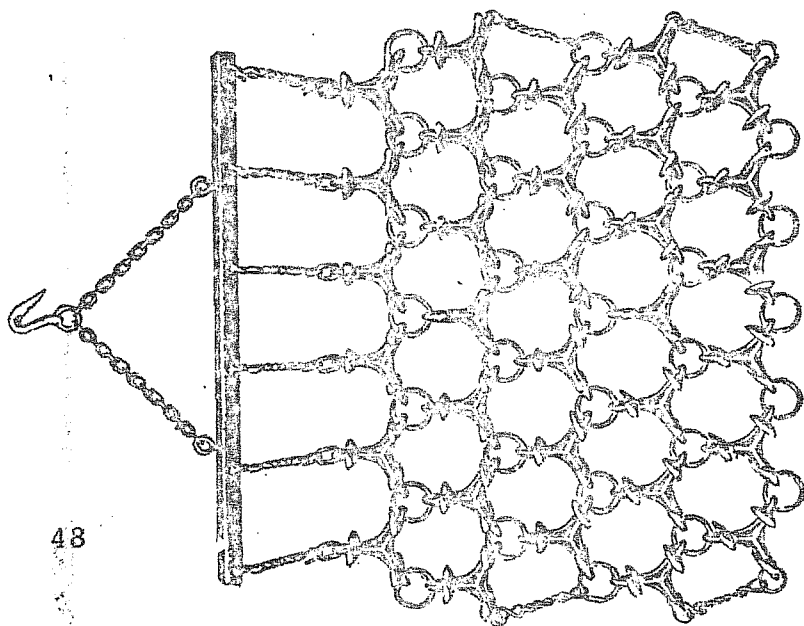
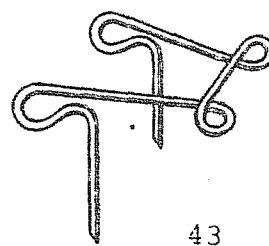
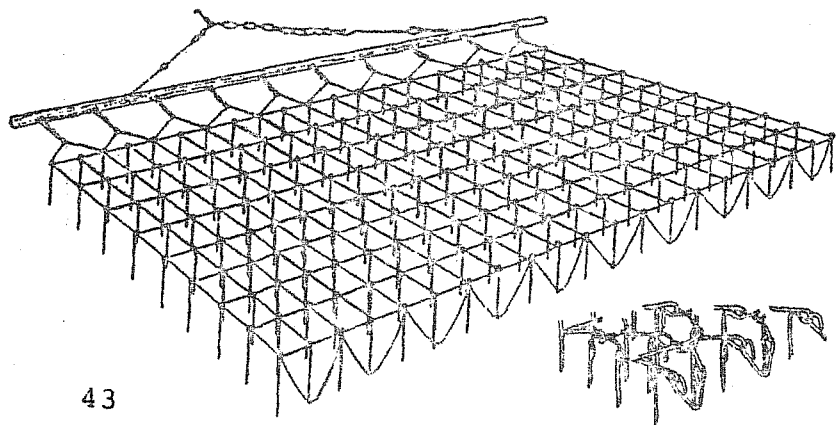
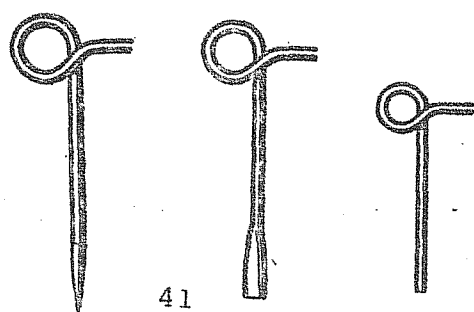
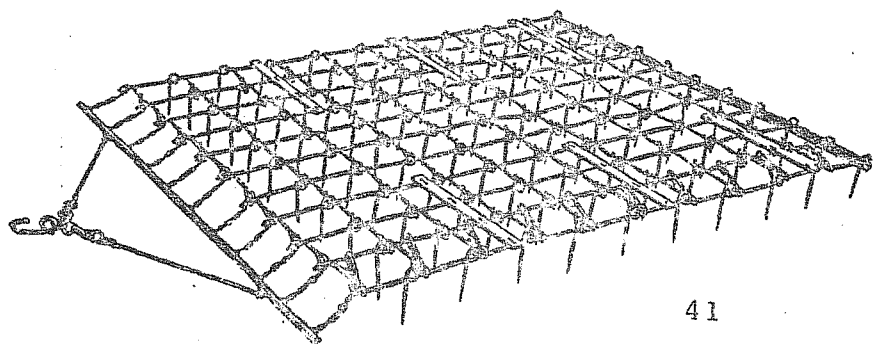

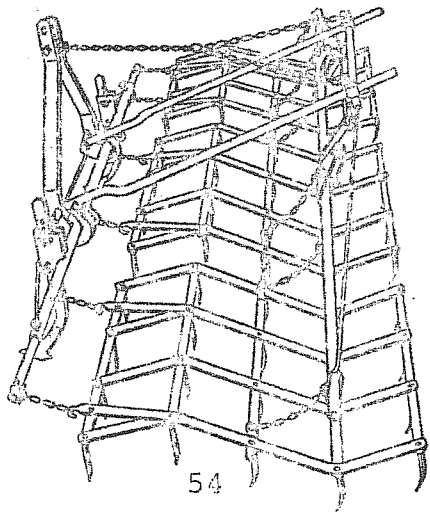
34

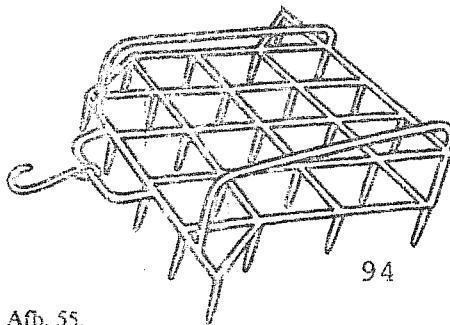
36

Voor illustratie 31 :
 zie illustraties blz. 5

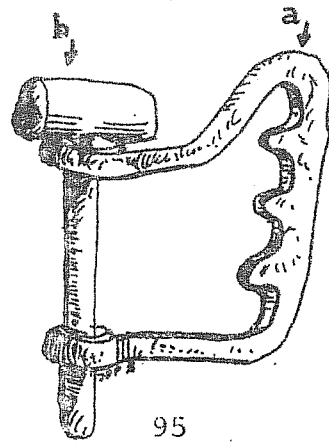

54

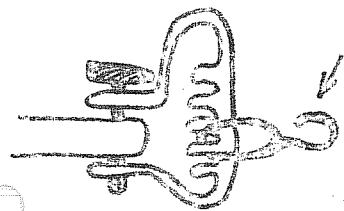

94

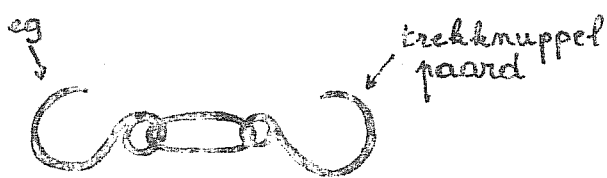
Afb. 55.

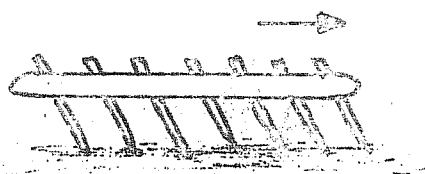
95

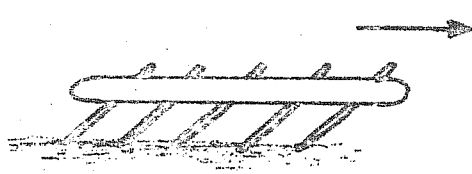
97

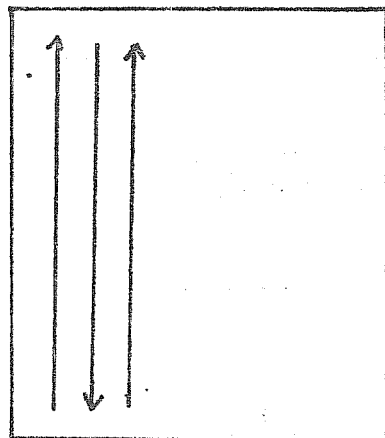
98

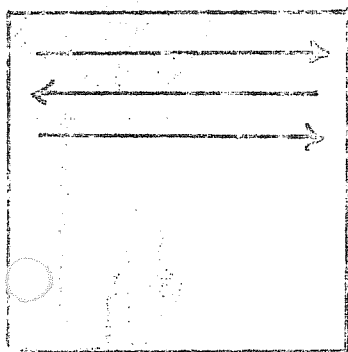
103

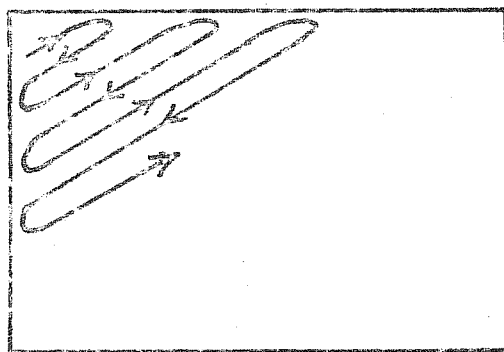
104

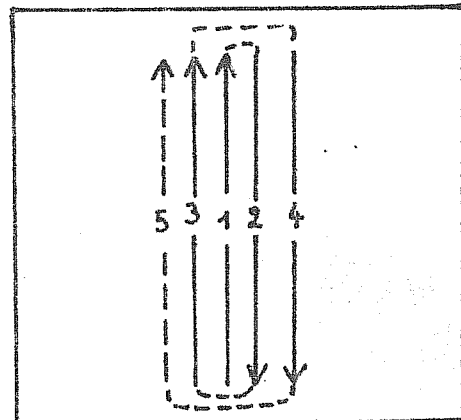
106

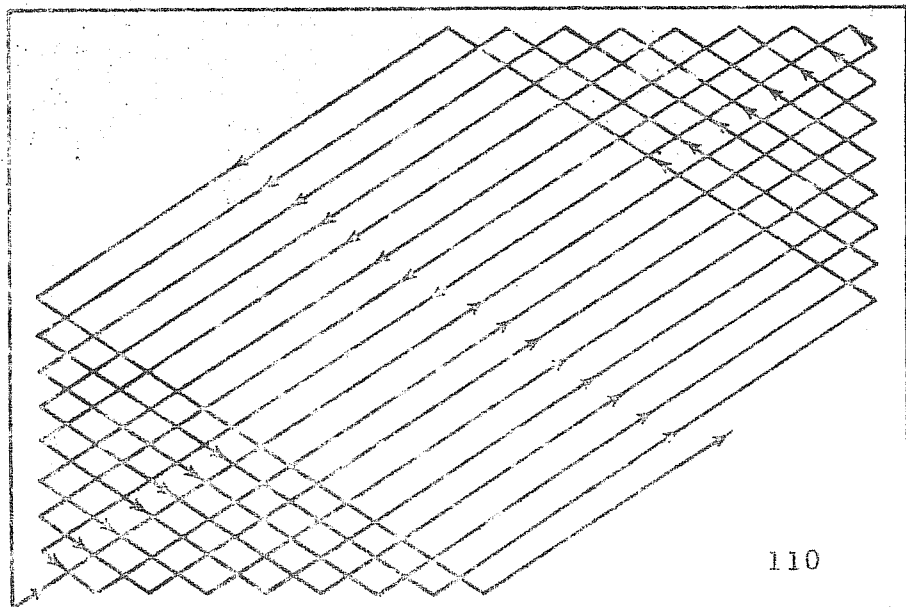
107

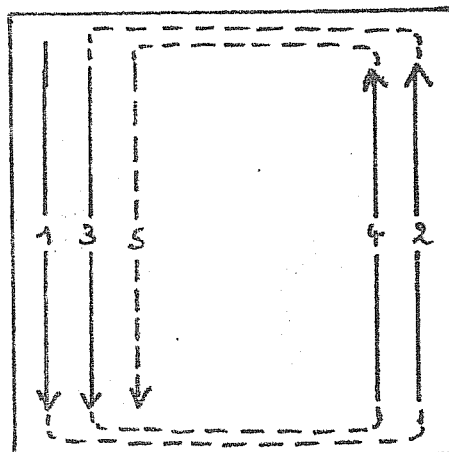
109

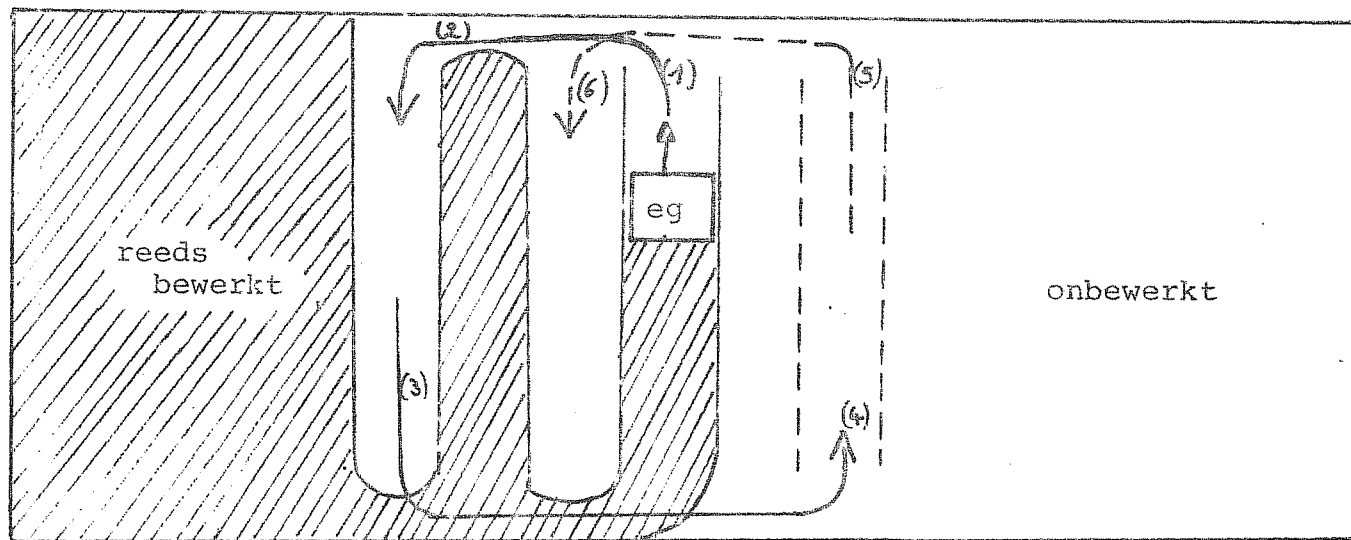
112

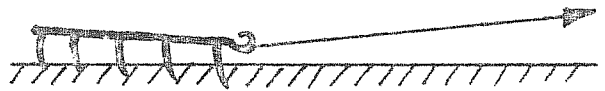
110

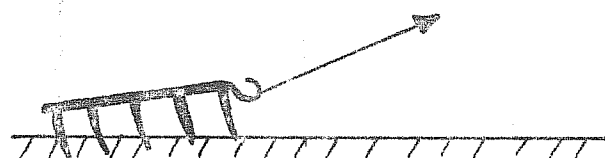
113

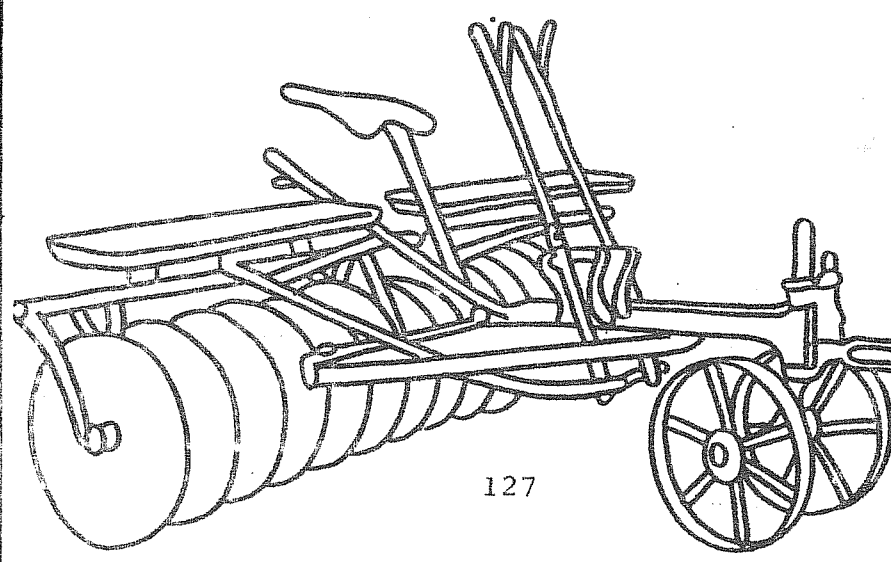
117

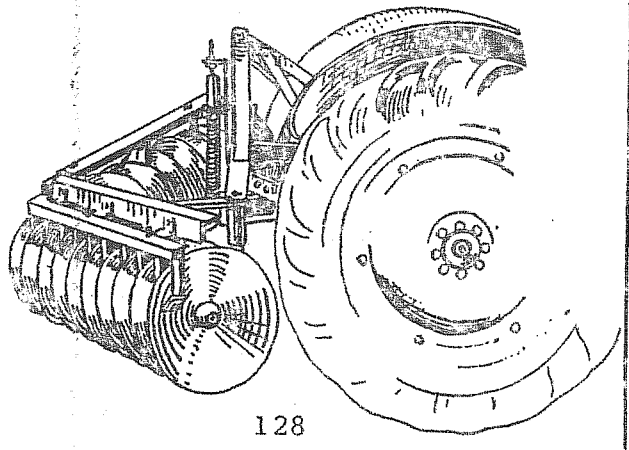
125

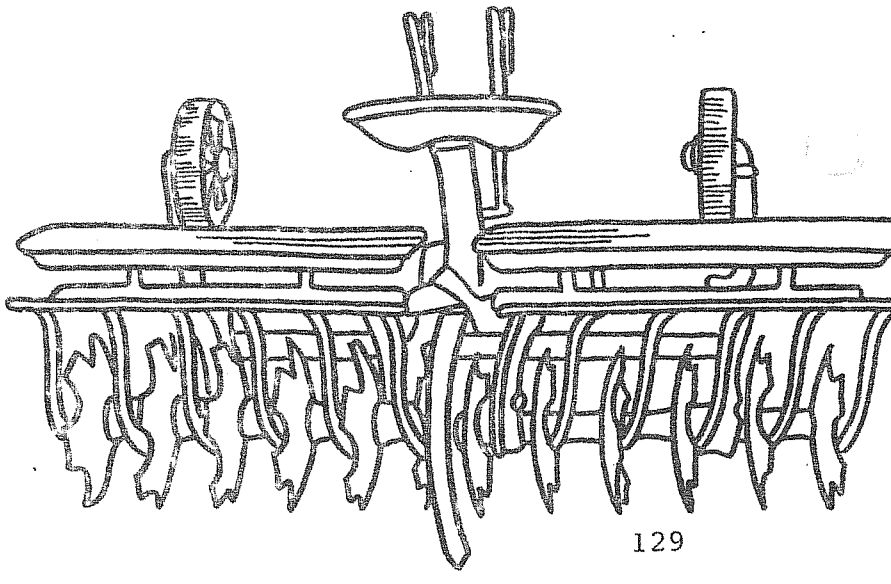
126

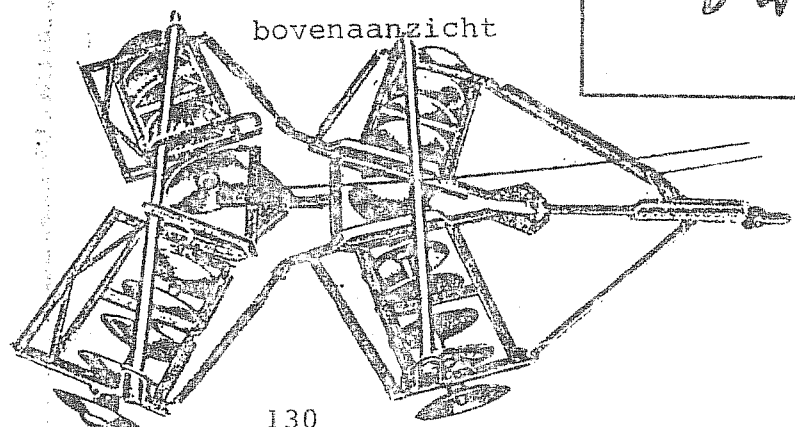
127

128

129

130

Illustraties - bronnen :

De tekeningen 20 en 95 zijn van de hand van de heer J. De Punt en werden overgenomen uit het tijdschrift "Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere", jrg. XXV, nr 3, blz. 57 en 60.

De overige illustraties zijn overgenomen uit :

- Dr.A.Weijnen, dr.J.Goossens, drs.P. Goossens, Woordenboek van de Limburgse Dialecten. I, aflevering 2.
- Ir.J.Minderhoud, E.J.A. Hoogland, Landbouwwerktuigen. Deel I. Grondbewerking werktuigen.
- Ir.J.D.Berlijn, Landbouwwerktuigkunde.
- Prof. Ir.G.Riemer Jzn., Ir.P.W. Bakker Arkema, Ir.L.H.Huisman, Handboek voor Landbouwwerktuigen en Trekkers.
- A.J.Krijgsman, P.de Boer, G.J.v.d.Ham, "Smecoma" Serie Land- en Tuinbouwmechanisatie. Deel I. Grondbewerkings-, Zaa Verzorgings- en Transportwerktuigen.

